

Ohud erinevates situatsioonides ja nende ennetamine Laste sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste kujundamine (enesekehtestamine, abi kutsumine jm)

Koostas: **Külvi Teder**, lasteaiaõpetaja, CAP programmi läbiviija

Taustinformatsioon

Kuna ühiskonnas on üha rohkem vägivalda ja selle ohvreid, siis tekib küsimus, kuidas lapsi selle eest kaitsta. Kui lapsel puuduvad teadmised ja oskused väärkohtlemise situatsioonidega toimetulekuks, siis on ta potentsiaalne ohver. Mida saaks laps ise teha, et ta ei langeks väärkohtlemise ohvriks ei haridusasutuses, tänaval ega kodus?

Lasteaeda või kooli minnes peab laps ise hakkama saama nii kaaslastega suhtlemisel kui hiljem ka tänaval võõraste inimestega kokku puutuses. Et see kõik kulgeks ohutult ja meeldivalt, on just koolieelikutele ennetavalt kõige õigem aeg tutvustada, millised ohud meid ümbritsevad ja kuidas ennast vajadusel kaitsta. Sellel eesmärgil on loodud rahvusvaheline lastekaitseprogramm CAP (*Child Assault Prevention* = lastevastase vägivalda ennetamine), mis näitab lapsele läbi rollimängude ja arutelude ära nii ohud kui ka abi saamise võimalused.

Üldeesmärgid:

- vähendada kogu ühiskonnas vägivalda, õppida probleeme lahendama vägivallatult, märgata abivajavat inimest ja osata teda aidata;
- vähendada laste haavatavust sõnaliste, füüsiliste, emotsionaalsete ja seksuaalsete rünnakute puhul.

Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatav tulemus lapsest lähtuvalt:

- laps suudab ära tunda ohtliku olukorra ja ennetada ohvriks langemist nii laste (haridusasutuses), võõraste inimeste (tänaval) kui ka tuttavate täiskasvanute poolt (kodus, külas jm);
- laps õpib ennast ohuolukorras kehtestama;
- laps saab teada abi saamise võimalustest, oskuse abi küsida ja ohutult abi pakkuda.

Sihtgrupi vanus: 6–7 eluaastat (24 last).

Tegevuse lühikirjeldus

- Lastele antakse **rollimängu meetodil** infot nende õigustest, õpetatakse ohtlike situatsioone ära tundma ja nendega toime tulema.
- Lastele demonstreeritakse ohusituatsioone, millesse lapsed võivad sattuda.
- Iga ohtlik olukord arutatakse lastega läbi ja leitakse sobiv käitumisviis, mis samas ka läbi mängitakse.

Laste õpikoda koosneb neljast põhiteemast:

- **"Laps vastakuti lapsega"** (kiusamine, pommimine); sealjuures teemad: enesekehtestamine, kaebamine-abiküsimine, narrimine jm.
- **"Laps vastakuti võõraga"** (tänaval); lisaks näitavad rollimängijad lastele jõukohaseid enesekaitsetehnikaid, õpitakse ohuolukorras "õigesti" karjuma ja oskust hädasolijale (ohutult) appi minna.
- **"Laps vastakuti tuttava täiskasvanuga"** (ennetades seksuaalset väärkohtlemist, teemad: kust läheb piir loomuliku ja pealesunnitud läheduse/puudutuse/musi vahel; hea ja halb saladus, nn altkäemaks, enesekehtestamine jm);
- **„Kõnelus usaldusväärse täiskasvanuga"** (kuhu ja kuidas minna oma murest rääkima).

Läbiviidud tegevuste mõju hindamine

Kuna tegevus on elav (rollimängud, arutelud), siis on osavõtt aktiivne.

Lapsed julgevad rohkem abi küsida ja rääkida oma muredest. On julgemad ja enesekindlamad, kaitstes oma õigusi ja julgedes rohkem eakaaslaste eest välja astuda. Mitmed lapsed on peale läbiviidud programmi nõustamisele tulnud ja peale seda tõsiste probleemide puhul suunatud edasi nt lastekaitsetöötaja või turvakodu sotsiaalpedagoogi juurde lapse enda soovil.

Kasutatud ja soovitatav kirjandus õpetajale

1. Cooper J. S. (1995) Child Assault Prevention programs. New Jersey: International Center for Assault Prevention.
2. Haldre, L. (1997) Laste väärkohtlemine. Koolikohanemine ja koolivägivald. Tartu: AS Atlex.
3. Mehilane, L. (1997) Mis on koolilapsel muret. Tartu.
4. Põldsepp, I. (1997) Laste väärkohtlemine. Laste väärkohtlemise ennetamine ning töö väärkoheldud lapse ja tema perega. Tartu: AS Atlex.
5. Soonets, R. (1997) Laste väärkohtlemine. Lapse väärkohtlemise mõiste ja liigid. Tartu: AS Atlex.
6. <http://www.eirc.org/website/programs-services/international-child-assault-prevention-icap/>